

נו, אז מה לעשות אם העולם לא כליך התאים למה שמארכס הציע? התיאוריה מצויינת - כך לפחות טוענים פרופסור גידעון פרוידנטל מהאקדמיה ומיכאל (מיקדו) ורשבסקי ממצפן. התיאוריה מצויינת וצריך פשוט להתחיל לעבוד מההתחלה. שיחה על מארכס, אחרי מותו בפעם השניה

והאחוזי הולך וקטן. יש מעמד פועלים, ויש מעמד שכירים. ישנה הגדרה מעמדית ברורה: מי שחייב למי כוח את כוח עבודתו על מנת להתקיים, הוא פועל. כמו שמדברים בצבא על כוח ההכרעה, ככה אפשר להתייחס למעמד הפועלים התעשייתיים.

● עוד מעט הרובוטים יעשו את המהפכה שלך.

אומרים את זה כבר 20 שנים. זה שולי לחלוטין. ואולי המארכסיזם יאבר את המשמעות שלו. אין לי שום בעייה עם זה. היחס שלי למארכסיזם איננו יחס דתי. יש משמעות לניתוח מדעי רק במישור האופרטיבי. אם זה נעלם, אז זה הופך להיות מעניין בשביל ההיסטוריה, ותו לא.

● ועדיין, למרות מפלת הקומוניזם, אתה חושב שהתיאוריה אופרטיבית?

בוודאי. העולם הקפיטליסטי נמצא על סף משבר.

● איזה משבר? העולם הקפיטליסטי ליסטי חזק כשם שלא היה מעולם.

המחיר החברתי, המוטל על חלקים מהאוכלוסייה כדי להשיג את זה, הוא גדול מאוד. זהו המארכסיזם. האבטלה עומדת על 10 אחוזים. פעם ראשונה שבאירופה אנשים מתים מקור. יש מושג חדש הנקרא נוברפור, העני החדש, כמו שהיה פעם העשיר החדש. ישנן תופעות של אנשים חסריכל בממדים אדירים.

● כמה אנשים, לדעתך, מחזיקים בדיעות מארכסיסטיות, בישראל?

אלפים ספורים.

● איפה הם?

חלק בשמאל הרדיקלי, חלק במצפן. חלק במפלגה הקומוניסטית.

● זה לא קצת לאילעניין להיות היום, בשנת 1989, קומוניסט, באי שר השיטה נבשלה בעליל, בכל מקום עליוני כדור-הארץ?

אני שייך לאותם הבודדים שאלינו נא לא להפנות את השאלה. אנחנו אומרים זה 50 שנה שמה שקיים בעולם אין לו קשר עם הקומוניזם. אני שמח על מה שקורה בברית-המזרח. אומרים שזה סופו של הקומוניזם, אבל אני אומר שאולי, סוף-סוף, זו תחילתו. סוף סוף גמרנו עם הקאריקטורה הזאת. זהו ה'צ'אנס להתחדשות הקומוניזם עבור העולם הקפיטליסטי המפותח. אני זוכר את השיחות במצפן, כאן, שהיו אומרים לי שעם כל החרף, בריית-המועצות עדיפה על אמריקה. הייתי שואל אותם: מה, אתה היית חי שם, כברית-המועצות? וכולם היו שותקים.

תבוי מצפן. מוזקנים ושותקנים. שמחים בשקט במיטבה של הבית הירושלמי של ורשבסקי, מתעסקים באיטיות ובמיומנות בעישיית קפה ובריקון המאפרות מבידלי הסיגריה הממלאות אותן בקבצי מהיר. מנהיג מצפן משרטט לפניי את מפת החרבה החדשה, המחייבת, כמוכן, גם "יצירת אדם חדש", שישלע בשונה ממה שאנחנו אוהבים לכנות "הטבע האנושי".

האבטלה היא חלק בלתי-נפרד מהתיאוריה, ובסופו של דבר, למרות שהקומוניזם באמת מת, ואולי רק שרידים קרויניים ילחשו פה ושם, הרי גם באלף השלישי, המתדפק על הלוח, כאשר יישכחו הדלות והעריצות הבריוקרטיה, שאיפיינו את כל המישורים הקומוניסטיים, והמצב החברתי או הכלכלי יגיע במקום כלשהו למשבר, תמיד תימצא איוו קבוצה שתשלוף את תבני מארכס, ותנסה לארגן מחדש את העולם על בסיס שיויוני. כמו הכנסייה הקאטולית, שידעה תקופות קמילה ופריחה, גם המארכסיזם, ככל הנראה, לא ייעלם לבצח.

כן, אבל מה זו תיאוריה? זה ניסיון מצטבר. סך-הכל הניסיון המצטבר של המארכסיזם זה מילת-המעמדות. וכאן באה הפעילות.

● למה המארכסיזם לא הצליח?

במדינות הקפיטליסטיות יש לזה שתי סיבות ראשית, מפני שהן הצליחו להבטיח רמה מתקבלת על הדעת של שיגשוג וחירות במשך מרבית הזמן, ובדגעים של משבר, חרסרהיכולת של מעמדהפועלים לתפוס את ההזדמנות. במקביל, המיפלצת שקמה כביית-המועצות, והניווו שלה, ההשפעה של הדבר הזה על מעמדהפועלים הבינלאומי, היתה אפילו יותר חזקה מאשר ההשפעה של מהפכת אוקטובר. יותר ממה שמהפכת אוקטובר הזניקה את העולם קדימה, הניווו של בריית-המועצות עצר אותו.

● תמיד חשבת ככה?

לא בצורה כליך קיצונית, אבל תוך כדי מחקר היסטורי של תנועות-הפועלים באירופה, פה, הגעתי למסקנה הזאת. ראיתי איך השתנו הסמלים של מעמדהפועלים במערב-אירופה. ההתנוונות של בריית-המועצות גרמה למהפך בתודעה של מיליוני פועלים ככל אירופה, והיוזמה, מבחינה תעמולתית וערכית, עברה למחנה של הבורגנות.

● אולי מה שקרה במערב זה ש מעמדהפועלים פשוט נמוג? כולם הפכו לבורגנות, ולעירי-בורגנות.

זה אומרים כל שלוש שנים. מעמדהפועלים קיים.

● במה הוא נמדד?

במקומו ביצור.

● רק 20 אחוזים מהאוכלוסיה, במדינות המתועשות, עוסק בייצור,

מנהיג מצפן

המארכסיזם, אומר מיכאל (מיקדו) ורשבסקי, מנהיג מצפן. איננו מארכס. זה דבר שמתפתח על בסיס אותן הקטגוריות, מתעלם מדברים מסויימים שמארכס כתב, כי הוא כתב הרבה שטויות. היות מקבל את מארכס ל"מציפן"?

ורשבסקי צוחק. אנחנו מאוד ליברלים, במצפן.

אולי. אבל אין ספק שמצפן, התנועה ה'מארכסיסטית הישראלית, המאופיינת במיס

יונתן שם-אור

פר מצומצם מאוד של פעילים, אשר מקריישים זמן ממושך ללימוד ולעיון, היא הגוף האוטונומי ביותר הקשור בתיאוריות של מארכס ובתיאוריות לעבודת שטח. הרבה יותר, למשל, מאנשי המיפלגה הקומוניסטית (והיודעה בשמה הקודם, ר"ק), הבנוייה משני יסודות: הגוף הערבי, הגדול, שהשתמש במיפלגה כסככה לאומית, והגוף היהודי המורכב, ברובו, מנאמני מוסקווא, יהיו אשר יהיו.

השאלה, מרחיב ורשבסקי את שאלת קבלת מארכס למצפן. היא אם היה מוכן לפעול, או שהיה נשאר בספרייה. אם הוא היה נשאר בספרייה, לא היינו מקבלים אותו. זה הקריטריון. להיות פעיל. אתה לא יכול לומר שהישיבה של מארכס כפיפרייה בלונדון לא היתה ההדק של אחד המועשים הגדולים ביותר במאה האחרונה.

ביותר. אין בסביבה אפילו סימן קלוש שקיימת איוו שהיא תיאוריה שיכולה להתמודד, אפילו בסיבוב הראשון, עם התיאוריה המארכסיסטית. זו חרא של תיאוריה, אבל איט'ס דה כסט וי הנ. וכאן נכנס פרוידנטל להנמקה, שמובאת רק במיפשטהפתיחה שלה, כי הפירוט שלה, על ררך המארכסיסטיים, זה עניין לסמינריון שלם.

מבחינה של כישלון החברות הסוציאליסטיות, אין ספק שהן נכשלו. וזו הטרגדיה הגדולה של הסוציאליזם. הוא נקלט בארצות הבלתי-מפותחות, שהיו צריכות להתגונן באותו זמן גם כלכלית וגם צבאית מפני הארצות הקפיטליסטיות. זה האסון. ואני לא שותף לצהלה הגרולה נוכח ההתמוטטות ב'מזרח-אירופה, מכיוון שאין שום ביטחון שה'התפתחות של המישורים הקפיטליסטיים מובילה להפייאנר'.

● המדינות הקפיטליסטיות יצרו גם מנגנוני תיקון. המצב משתפר כל הזמן.

זה לא רע, מודה פרוידנטל, ואחת הטענות עיוות של מארכס היתה שהוא התייחס לעולם של זמנו כאל מערכת סגורה. הוא לא התייחס למשמעות של האימפריאליזם והקולוניאליזם. הוא לא ראה שמערב דלת היה כר נרחב לפעולה.

● המארכסיזם יחיה גם באלף ה'בא'?

הלוואי שהייתי כליך אופטימי לגבי דבריים אחרים, כמו שאני כותב לגבי עתיד מארכסיזם. אלוהים יודע מה מזה יישאר מקור, אבל גם הפסיקה של ניטוון לא מצוייה כיום כפיפרייה-הלימוד. אבל, הוא הבסיס, וגם מארכס הוא הבסיס.